

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1919 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion angående förslag till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om allmänna hedersdomstolar.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, Clason, Hellberg, Bellinder, Olof Olsson*), von Geijer*), von Mentzer, von Zweigbergk, Hulting, Gullberg*), Schyller*), Räf, Henrikson, Engberg, Leander, Hansson i Gädda, Norman*), Persson i Tofta, Vennerström och Runefors.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 143, av herr *Lindhagen*, har motionären hemställt, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om allmänna hedersdomstolar, vilka skulle äga att på ansökan eller av egen tillskyndelse uttala omdömen, huruvida uti tidning, tidskrift eller annan dylik publikation sanningspliktens, hederns, rättvisans eller billighetens krav blivit till kränkning av enskildes rätt eller skada för god samfundsanda överträdde».

Beträffande de skäl, motionären åberopat till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Historik.

Redan vid 1910 års riksdag framkastade herr *Lindhagen* i en motion angående reformering av tidningspressen tanken på en pressens hedersdomstol. Något förslag om inrättande av en dylik blev emellertid då icke framlagt. Däremot framställde motionären i en motion vid 1917 års riksdag bl. a. förslag om organiserande av hedersdomstolar, som skulle »äga att på ansökan eller av egen tillskyndelse uttala omdömen, huruvida uti en tidning

hederns, rättsmoralens och sanningspliktens bud blivit överträdde», sålunda med uppgifter i huvudsak bestämda på samma sätt som i nu förevarande motion. På konstitutionsutskottets hemställan avslogo emellertid båda kamrarna motionen.

I enlighet med utskottets förut beträffande förevarande fråga hävdade uppfattning kan utskottet icke undgå att finna, att det genom ifrågavarande motion framlagda förslaget icke fyller de förutsättningar, vilka enligt riksdagsordningens föreskrift måste föreligga, för att utskottet skall kunna tillstyrka förslag i grundlagsfrågor. Därjämte anser utskottet, att sådana hedersdomstolar som de av motionären förordade, skulle utgöra en för den svenska rättsordningens hela gestaltning så främmande institution, att de icke rimligtvis skulle låta sig inpassas i rättsordningen.¹⁾

Utskottets
yttrande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 maj 1919.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

¹⁾ Vid detta utlåtande fogas såsom bilaga en inom utskottets kansli i anledning av förevarande motion uppgjord promemoria.

P. M.

angående motionen I: 143 av herr Lindhagen.

Veterligen förekomma icke för närvarande i något land statliga institutioner med så angivna uppgifter som de i förevarande motion föreslagna. Över huvud taget torde det endast vara i ett fåtal stater, som s. k. hedersdomstolar finnas inrättade, och där sådana förekomma, är deras kompetens begränsad till mål, som i vissa bestämda avseenden angå medlemmar av särskilda yrkeskorporationer eller stånd. Om de förut i Tyskland och Österrike inrättade militära hedersdomstolarna alltjämt äga bestånd är icke härstädes bekant men förefaller föga troligt. Däremot torde i Tyskland fortfarande fungera de speciella hedersdomstolar för medlemmar av advokatståndet, som 1878 inrättades genom en för hela riket gällande förordning.

Några punkter rörande det sistnämnda slaget av hedersdomstolar torde böra beröras till belysande av de högst betydande skillnader, som förefinnas mellan dessa och de i förevarande motion skisserade.

En dylik hedersdomstol för advokater utgöres av ett utskott av styrelsen för den advokatkammare, varav den tilltalade är medlem, och träder i funktion gent emot medlem, vilken brustit i fullgörande av sina plikter såsom advokat. Dessa en advokats s. k. yrkesplikter bestå enligt förutnämnda förordning däri, att han skall samvetsgrannt utöva sin advokatverksamhet och genom sitt förhållande så väl i som utom denna verksamhet visa sig värdig av den aktning, som hans yrke fordrar.

Hedersdomstolen inskränker sig icke till att i sin dom endast uttala ett omdöme, huruvida i fall som dragits under dess prövning en advokat gjort sig skyldig till ett förfarande, som icke överensstämmer med hans yrkesplikter, d. v. s. allmänt uttryckt med hederns fordringar, utan hedersdomstolen har till sitt förfogande straffmedel av flera slag, av vilka de strängaste äro böter upp till 3,000 mark och uteslutning ur advokatståndet.

Det är sålunda fråga om en verklig specialdomstol, vilket förhållande tydligt visar sig även däruti, att den allmänna straffprocessens regler gälla beträffande förfarandet inför densamma i den mån som särskilda föreskrifter därom icke äro meddelade.

Det innebär givetvis icke någon oformlighet i rättsväsendets gestaltning att inrätta specialdomstolar, vilka utöva de allmänna domstolarnas funktioner beträffande vissa speciella delikt, vilka icke falla inom den ram, som uppdrages av den allmänna strafflagen. I vår rättsordning saknas ej heller exempel härpå. Så må erinras om att domkapitlet är specialdomstol för vissa ämbetsbrott av präster.

Däremot torde man få anse, att statens judiciella uppgifter äro i så måtto begränsade, att icke utan vidare till dem kan hänföras en verksamhet, som skulle kunna inträda utan att vara påkallad av enskild person eller offentlig åtalsmyndighet och som skulle utmynna i ett moraliskt värdeomdöme beträffande handlingar, som icke genom lag äro belagda med straff. De organ, som skulle utöva en dylik verksamhet, kunde näppeligen betecknas såsom verkliga domstolar, då deras åtgärder icke kunde medföra påföljder av rättslig beskaffenhet.

Man torde i detta hänseende få fasthålla vid vad som hittills varit gällande uppfattning inom den straffrättsliga doktrinen: att staten icke genom sina dömande

organ har att bekämpa individernas samhällsfarlighet — detta ord fattat i vidsträcktaste bemärkelse — i andra fall än då denna manifesterar sig på ett sätt, vartill lagen anknyter bestämda rättsföljder.

Den enda förutsättning, varunder ur juridisk synpunkt särskilda hedersdomstolar för pressen skulle låta sig inpassas i vår rättsordning, torde vara att sådana överträdelser av den allmänna moralens bud, vilka motionären vill beivra, bleve kriminaliserade, d. v. s. belades med straff, men en sådan tankegång är främmande för all modern presslagstiftning.
